

1.1 Skjema 23 – 2022

Kostnadsdekning av kommunaltekniske tenester

Rettleiing for kommunar rapporteringsåret 2022

OBS - Sjå på klokka før du startar! På slutten av skjemaet skal de føre på tida som er brukt til å hente fram nødvendige opplysningar og til utfylling av skjemaet.

1. Føremålet med skjemaet

Føremålet med skjema 23 er å hente inn data om kommunane sine gebyrinntekter og gebyrgrunnlag for dei tenestene på høvesvis vass-, avløps- og avfallsområdet samt for plansaksbehandling, byggje- og delesaksbehandling, kart og oppmåling og eigarseksjonering, som er underlagt prinsippet om sjølvkost. Det visast til heimel for å krevje inn gebyra etter

- Lov om kommunar og fylkeskommunar (kommunelova) § 16-1 – <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2018-06-22-83> - «Kommunar og fylkeskommunar skal rapportere opplysningar om økonomi, ressursbruk og tenester til bruk i nasjonale informasjonssystemet (KOSTRA) til staten.»
 - Forskrift om rapportering frå kommunar og fylkeskommunar (<https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2019-10-18-1412>)
- Lov om kommunar og fylkeskommunar (kommunelovene) § 15-1 (<https://www.regjeringen.no/contentassets/f0964c05be1d4fefb54267e9255bb921/no/pdfs/prp201720180046000dddpdfs.pdf>) regulerer korleis samla sjølvkost og gebyrgrunnlag skal utreknast.

I tillegg til følgjande særlovar:

- lov av 16. mars 2012 nr. 12 om kommunale vass- og avløpsanlegg § 3, forskrift av 1. juni 2004 om utrekning av forureining (forureiningsforskrifta) del 4A
- lov av 13. mars 1981 nr. 6 om vern mot forureining og om avfall (forureiningslova) § 34 om avfallsgebyr,
- lov av 27. juni 2008 nr.71 om planlegging og byggesaksbehandling (pbl.) § 33-1 (funksjon 301 og 304)
- lov av 17. juni 2005 nr. 101 om eigedomsregistrering (matrikkellova) § 32 (funksjon 303).
- Lov av 16. juni 2017 om eigarseksjonar (eigarseksjonslova)

Kravet om rapportering for eigarseksjoneringsbehandling er nytt for 2018-rapporteringa, etter at lova i si heilheit tredde i kraft frå 1.1.2018.

For nærare rettleiing om utrekning av gebyrgrunnlaget sjå sjølvkostforskrifta.

Rentesats for å rekne ut kapitalkostnadar er tilgjengeleg på [Kommunalbankens heimeside](#). Banken legg kvart år ut ei nyheitssak på sine sider med kalkylerenta for førre året (ein kan finne det ved å søke "kalkylerente" i søkefeltet på Kommunalbanken si startside).

Data frå skjema vert nytta til å blant anna lage nøkkeltal for kommunane sin finansielle dekningsgrad og sjølvkostgrad for vass-, avløps- og avfallsområdet, plansaksbehandling, byggje- og delesaksbehandling, kart- og oppmåling og eigarseksjonering. Nøkkeltala indikerer i kva grad ein kommune subsidierer finansieringa av tenestene. Det vil sei om kommunane nyttar andre inntekter enn gebyrinntekter til å finansiere området og dermed halde eit lågare gebyrnivå. Vidare indikerer nøkkeltala om ein kommune overheld prinsippet om sjølvkost, det vil seie at gebyrinntektene ikkje overstig kostnadane knytt til å yte tenestene.

Grunnlagsdata gjer det mogleg å publisere data for korleis kommunane sine gebyrgrunnlag er fordelt på direkte driftsutgifter, indirekte driftsutgifter og kapitalkostnadar utrekna etter [sjølvkostforskrifta](#). Dette seier noko om kostnadsstrukturen i sektoren.

Frå og med skjema for 2014 omfattar rapporteringa og funksjon 301 detaljplanlegging, 302 byggje- og delesaksbehandling, og 303 kart og oppmåling. Frå og med skjema for 2018 omfattast òg eigarseksjonering, del av funksjon 302.

2. Ansvar for rapportering

Heimelen til å krevje inn gebyr ligg til det enkelte kommunestyre. Det betyr at kommunen sjølv har ansvaret for å rapportere skjema 23. Dette gjeld uavhengig av om tenestene på saksområda blir utført av kommunen sjølv, eit kommunalt føretak, eit interkommunalt samarbeid/selskap, eit aksjeselskap eller anna selskap.

Dersom, til dømes, eit interkommunalt selskap (IKS) utfører VAR-tenester for kommunen, kan IKSet ha det praktiske ansvaret for sjølve rapporteringa av den enkelte kommunes sjølvkostrekneskap. IKSet skal då levere eitt skjema for kvar kommune. Den enkelte kommune har ansvaret for at det skjer. Tilsvarande kan skje for andre funksjoner. **Ver merksam på funksjonen for delegering av rapportering** i rapporteringsverktøyet. Den kan brukast både internt i organisasjonen og mot eksterne samarbeidspartnarar.

3. Generelt om innhaldet i skjemaet

I dette skjemaet skal dei samla gebyrinntektene frå tenestene nemnd i kapittel 1 og gebyrgrunnlaget for gebyra førast opp, uavhengig av om dei aktuelle tenestene vert ytt av kommunen sjølv, eit kommunalt føretak, eit interkommunalt samarbeid/selskap, eit aksjeselskap eller anna selskap (sjå over). Med gebyrgrunnlaget meiner vi alle kostnadar (direkte og indirekte driftsutgifter og kalkulatoriske kapitalkostnadar) som ligg til grunn for utmålinga av gebyra til kommunens innbyggjarar.

4. Om interkommunalt samarbeid ([spørsmål 2.1, 4.1, 6.1 og 8.1](#))

Fleire kommunar utfører ikkje oppgåvene sjølv, men har inngått ulike former for samarbeid på dei aktuelle tenesteområda. Samarbeidet kan bestå i å

1. la ein anna kommune overta saksbehandling på vegne av kommunen (eksempel: Røst kommune har ein avtale om at Bodø kommune tar seg av den administrative saksbehandlinga i plan- og byggesaker)
2. opprette eit interkommunalt selskap som tar ansvar for den kommunale tenesteproduksjonen (eksempel: i Vestfold hentar eit interkommunalt selskap avfall frå hushalda)
3. Inngå kontrakt med private aktørar om å overta heile eller deler av tenesteproduksjonen (eksempel: Avfallsinnhenting i Oslo kan utførast av ulike selskap)

I eksempel 1 og 2 skal det svarast «ja» på spørsmålet. Dersom kommunen utfører tenesteproduksjonen sjølv eller har inngått kontrakt med private aktørar, er svaret «nei».

Spørsmåla skal svarast på med «ja» eller «nei».

OBS: For vass-, avløps- og avfallssektoren er det obligatorisk å fylle dei ut, skjema kan ikkje sendast inn før det er gjort.

5. Fullstendig gebyrgrunnlag (spørsmål 2.3, 4.3 og 8.2)

For kommunar som ikkje praktiserer å berekne fullstendig gebyrgrunnlag er det ikkje krav om at kommunen skal rapportere eit fullstendig gebyrgrunnlag på vass- og avløpsområdet eller for områda detaljplanlegging, byggje- og delesaksbehandling, kart og oppmåling samt eigarseksjonering. Med eit fullstendig gebyrgrunnlag meiner vi at alle henførbare direkte driftsutgifter, indirekte driftsutgifter og kalkulatoriske kapitalkostnadar er identifisert og berekna og tatt med i gebyrgrunnlaget. På avfallsområdet er det eit slikt lovmessig krav, derfor er det ikkje spørsmål om kommunen har berekna fullstendig gebyrgrunnlag på dette området.

Om gebyrgrunnlaget er fullstendig, vil vere ei relevant problemstilling i ein situasjon der kommunen *bevisst* baserer gebyra kunn på deler av gebyrgrunnlaget, med formål om å halde gebyra på eit lågare nivå enn sjølvkost (til dømes ein situasjon der gebyra kunn er basert på driftsutgiftene ved tenestene, og kommunen bevisst ikkje identifiserer eller bereknar indirekte driftsutgifter og kapitalkostnadar). Det er i slike tilfelle ikkje krav om at kommunen må identifisere og berekne kostnadane fullt ut for rapportering på skjema 23.

Dersom kommunen ikkje har identifisert og berekna alle kostnadane, har kommunen i så fall ikkje eit fullstendig gebyrgrunnlag. I praksis inneberer dette at kommunen subsidierer abonnentane. Kommunen må då opplyse om dette i rapporteringa på skjema 23 ved å krysse av for NEI på spørsmålet om det er identifisert og berekna eit fullstendig gebyrgrunnlag for vass- og avløpsområdet, plansak, byggje- og delesak, kart og oppmåling eller eigarseksjonering.

For nærare rettleiing om berekning av gebyrgrunnlaget visast det til sjølvkostforskrifta med tilhøyrande rettleiar. Spørsmål knytt til retningslinjene for berekning av sjølvkost kan rettast til statsforvaltaren.

6. Rettleiing til utfylling av postane A til P for del 2, 4, 6 og 8.

Rettleiing til utfylling for Q for del 2.

I den vidare rettleiinga til utfylling av skjema visast det til funksjonar og artar i "KOSTRA-rekneskapen". KOSTRA-rekneskapen er eit rekneskap satt opp etter arts- og funksjonsinndelinga i KOSTRA. Hovudrettleiaren til innhaldet i funksjoner og arter er publisert på Kommunal- og moderniseringsdepartementets internettsider, sjå lenka: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/krd/tema/kommuneokonomi/kostra/rekneskapsrapporter/teringa.html?id=551573>.

Spørsmål om bruk av funksjonar og artar rettast til statsforvaltaren.

Alle poster fyllast ut med

- [Positivt beløp](#) dersom anna ikkje er angitt (sjå post L og M)
- Beløp i [1000 kr](#)

- **Post A1 – Direkte driftsutgifter, intern produksjon (gjeld vass- og avløpssektoren)**
 - Her først direkte driftsutgifter på tenesteområdet for tenester som er utført av kommunen sjølv, avgrensa etter sjølvkostforskrifta.

 - I KOSTRA-rekneskapen først dei direkte driftsutgiftene
 - på vassektoren på funksjonane 340 og 345,
 - på avløpssektoren på funksjonane 350 og 353,
 - på avfallssektoren på funksjonane 355 og 357,
 - for plansaksbehandling på funksjon 301,
 - for bygge- og delesaksbehandling på funksjon 302,
 - for kart og oppmåling på funksjon 303,
 - for eigarseksjonering på del av funksjon 302

 - Dei direkte driftsutgiftene først i KOSTRA-rekneskapen på artene 010 til 480 på kontoklasse 1 for driftsrekneskapen på dei respektive funksjonane.

 - Sjukelønnsrefusjon (art 710) og fordelte utgifter/internsal (art 690) skal trekkast frå før gebyrgrunnlaget vert berekna, og inngår i beløpet som først opp på post E.

 - Dersom tenester på den enkelte sektor vert utført av andre enn kommunen sjølv etter anbodskonkurranse, skal anbudssummen inngå i direkte driftsutgifter på post A1 (for avfallsbehandling skal berre summen av A1 og A2 først opp, som A).

- **Post A2 – Direkte driftsutgifter, ekstern produksjon (gjeld vass- og avløpssektoren)**
 - Dersom store deler av tenestene på den enkelte sektor utførast av andre enn kommunen sjølv, men ikkje etter anbodskonkurranse (ved at eit interkommunalt samarbeid/selskap står for vassforsyninga eller avløpsreinsinga), skal samarbeidets/selskapets kostnader som inngår i gebyrgrunnlaget i utgangspunktet først som direkte driftsutgifter hos ekstern produsent, og rapporterast på post A2.

- **Post A – Direkte driftsutgifter i alt (gjeld avfallssektoren, plansaksbehandling, bygge- og delesaksbehandling, kart og oppmåling, eigarseksjonering)**

- Her først dei direkte driftsutgiftene i alt, enten dette utførast av kommunen sjølv, eller av andre etter avtale med kommunen.

For vass- og avløpssektoren kjem dette fram som summen av post A1 og A2, og vert berekna automatisk.

- **Post B – Henførbare indirekte driftsutgifter**

- Her først henførbare indirekte driftsutgifter på tenesteområdet avgrensa i medhald av sjølvkostforskrifta.

I KOSTRA-rekneskapen vil dei henførbare indirekte driftsutgiftene kunne vere ein del av kostnadane på KOSTRA-funksjonane 100, 120 og 130 (kontoklasse 1).

- **Post C1 – Kalkulatoriske rentekostnadar på kapital (alternativkostnad/normalavkastning på innskote kapital), intern produksjon (gjeld vass- og avløpssektoren og avfallssektoren)**

- Her først kalkulatoriske rentekostnadar på anleggsmiddel **i kommunen si eige eller drift** (alternativkostnad/normalavkastning på innskote kapital) berekna i medhald av sjølvkostforskrifta.

- Finansielle renteutgifter (art 500 i KOSTRA-rekneskapen) knytt til innlån inngår ikkje i berekninga av sjølvkost, og skal ikkje først inn på skjema 23.

- **Post C2 – Kalkulatoriske rentekostnadar, ekstern produksjon (gjeld vass-, avløps- og avfallssektoren)**

- Her først kalkulatoriske rentekostnadar frå **eventuell ekstern produksjon** på anleggsmiddel (alternativkostnad/normalavkastning på innskote kapital) berekna i medhald av sjølvkostforskrifta.

- Spørsmålet er delt i to underspørsmål:

- **Kalkulatoriske rentekostnadar, ekstern produksjon, særbedrifter.**
Dette gjeld kommunale føretak (KF) og interkommunalt samarbeid (IKS).

- **Kalkulatoriske rentekostnadar, ekstern produksjon, AS' ar.**
Dette gjeld kommunale aksjeselskap

- **Post C – Kalkulatoriske rentekostnadar i alt (gjeld plansaksbehandling, bygge- og delesaksbehandling, kart og oppmåling, eigarseksjonering)**

Her først kalkulatoriske rentekostnadar i alt, enten desse rentekostnadane er lagt til intern eller ekstern produksjon.

- **Post D1 – Kalkulatoriske avskrivningar, intern produksjon (gjeld vass- og avløpssektoren)**

- Her først kalkulatoriske avskrivningar på anleggsmiddel **i kommunen si eige eller drift** (alternativkostnad/normalavkastning på innskote kapital) berekna i medhald av sjølvkostforskrifta.

- I KOSTRA-rekneskapen først avskrivningar på art 590, og er basert på brutto anskaffingskostnad. I sjølvkostrekneskapen er det avskrivningar basert på netto anskaffingskost som inngår, det vil si at art 590 i KOSTRA-rekneskapen ikkje kan brukast direkte i skjema 23.

- Refusjonar i medhald av plan- og bygningslova kapittel 18 vert rekna som anleggsbidrag, og vil komme til fråtrekk i gebyrgrunnlaget gjennom ein reduksjon av anskaffingskostnad/avskrivingsgrunnlaget på post D.
 - Sjå ellers rettleiingen sin post G, siste avsnittet.
- **Post D2 – Kalkulatoriske avskrivningar, ekstern produksjon (gjeld vass- og avløpssektoren)**
 - Her først kalkulatoriske avskrivningar for **eventuell ekstern produksjon** på anleggsmidlar berekna i medhald av sjølvkostforskrifta.
 - Refusjonar i medhald av plan- og bygningslova kapittel 18 vert rekna som anleggsbidrag, og vil komme til fråtrekk i gebyrgrunnlaget gjennom ein reduksjon av anskaffingskostnad/avskrivingsgrunnlaget på post D.
 - Sjå ellers rettleiingen sin post G, siste avsnittet.
- **Post D – Kalkulatoriske avskrivningar i alt (gjeld avfallssektoren, plansaksbehandling, byggje- og delesaksbehandling, kart og oppmåling, eigarseksjonering)**
 - Her først kalkulatoriske avskrivningar i alt, enten desse avskrivningane er lagt til intern eller ekstern produksjon.
 - Refusjonar i medhald av plan- og bygningslova kapittel 18 vert rekna som anleggsbidrag, og vil komme til fråtrekk i gebyrgrunnlaget gjennom ein reduksjon av anskaffingskostnad/avskrivingsgrunnlaget på post D.
 - Sjå ellers rettleiingen sin post G, siste avsnittet.
- **Post E – Andre inntekter (som ikkje er gebyrinntekter)**
 - Sjølvkost er i medhald av sjølvkostforskrifta kommunen sine meirkostnadar knytt til å yte dei aktuelle tenestene. I den grad kommunen eventuelt har andre driftsinntekter enn gebyrinntekter knytt til det å yte sjølvkosttenestene, så reduserer dette kommunen sin meirkostnad ved å yte tenesta. Slike eventuelle andre driftsinntekter må derfor komme til fråtrekk i gebyrgrunnlaget.
 - Normalt vil andre driftsinntekter enn gebyrinntekter ikkje førekomme, med unntak av sjukelønsrefusjon (art 710), fordelte utgifter/internsal (art 690), som skal vere trekt frå før gebyrgrunnlaget blir berekna, og som dermed inngår i beløpet som først opp på post E.
 - I KOSTRA-rekneskapan vil eventuelle andre driftsinntekter finnes på artane 600 til 890 på (kontoklasse 1), med unntak av art 640.
 - Eventuelle investeringstilskot/ anleggsbidrag som kommunen mottar i forbindelse med investeringar på VAR-området eller andre område vil komme til fråtrekk i gebyrgrunnlaget gjennom ein reduksjon av anskaffingskostnad/avskrivingsgrunnlaget på post D, og må ikkje trekkast frå i gebyrgrunnlaget som andre driftsinntekter.
- **Post F – Gebyrgrunnlag (A [=A1+A2] + B + C [=C1+C2] + D [=D1+D2] - E)**
 - Summen av direkte og indirekte utgifter samt kalkulatorisk kapitalkostnadar (post A, B, C, og D), trekt frå andre driftsinntekter (post E), utgjer

gebyrgrunnlaget for det enkelte sjølvkostområdet i kommunen.

- Med gebyrgrunnlaget meiner vi alle kostnader (direkte og indirekte driftsutgifter og kalkulatoriske kapitalkostnader) som ligg til grunn for utmålinga av gebyra til kommunens innbyggjarar. Utgifter og kostnader knytt til å produsere tenester som leverast til andre kommunar inngår ikkje i gebyrgrunnlaget.
- Summen på post F vert generert automatisk i skjema.

- **Post G – Gebyrinntekter**

- Her førast gebyrinntekta på det respektive tenesteområdet, herunder også tilknytingsgebyr på VA-området.
- I KOSTRA-rekneskapan førast gebyrinntekter knytt til sjølvkostområda på art 640 på høvesvis funksjon 301, 302, 303, 345, 353 og 355 (kontoklasse 1).

Eventuelle investeringstilskot/anleggsbidrag som kommunen mottar i forbindelse med investeringar på disse saksområda eller andre områder, vil komme til fråtrekk i gebyrgrunnlaget gjennom ein reduksjon av anskaffingskostnad/avskrivingsgrunnlaget på post D, og må ikkje reknast som gebyrinntekter. Refusjonar i medhald av plan- og bygningslova kapittel 18 vert rekna som anleggsbidrag, og ikkje som gebyrinntekter.

- **Post H i skjemaets deler 4, 6 og 8, (H1 i skjemaets del 2) – Finansielt resultat for året (post G – post F)**

- Finansielt resultat for året er lik gebyrinntekter (post G) trekt frå årets gebyrgrunnlag (post F).
- Resultatet viser om gebyrinntekta i året ble lågare (underskot) eller høgare (overskot) enn kommunen sitt gebyrgrunnlag for året.
- Beløpet på post H (H1 i skjemaet sin del 2) vert generert automatisk i skjemaet.

- **Post H2 i skjemaet sin del 2 – Avrekning sjølvkost frå ekstern tenesteproduksjon siste året (gjeld berre for vassektoren, del 2 i skjema)**

- Tilbakebetaling av overskot på sjølvkostberekning frå selskap eller utbetaling for dekning av underskot på sjølvkostrekneskap i selskap som gjeld eit anna rekneskapsår, ev. akkumulert over fleire år.
- Posten uttrykkjer at tilbakebetaling av tidlegare års overskot i selskap, som produserer delar av den kommunale sjølvkosttenesta, skal avsettast på kommunen sitt sjølvkostfond. Ekstra utbetalingar frå kommunen til inndecking av underskot tidlegare år på selskapet sin sjølvkost, trekkast tilsvarende frå kommunen sitt sjølvkostfond, dersom det er midlar på fondet.

- **Post H i skjemaets del 2 – Resultat for året som skal disponerast (gjeld berre for vassektoren, del 2 i skjema)**

- Resultat for året som skal disponerast er summen av postane H1 og H2.
- Beløpet vert generert automatisk i skjema.
- **Post I – Avsetning til sjølvkostfond og dekning av framført underskot**
 - Dersom finansielt resultat viser eit overskot, må overskotet brukast. Bruken av overskotet førast på post I.
 - Overskotet kan brukast på to måtar:
 1. Til å dekkje framført underskot på finansielt resultat tidlegare år. Underskot vil vere framført til dekning i seinare år dersom det ikkje har vært midlar på sjølvkostfondet til å dekkje underskotet, jf. rettleiing til post J.
 2. Til å avsette overskotet på sjølvkostfondet til bruk i seinare år. Avsetningar må tilbakeførast frå sjølvkostfondet til innbyggjarane i løpet av seinast fem år, jf. sjølvkostforskrifta. I KOSTRA-rekneskapen førast avsetning til sjølvkostfond på art 550 for avsetning til bunden driftsfond.
 - Overskot og bruk av overskot for dei enkelte tenesteområda må holdast åtskilt.

OBS: Kommunen kan ikkje både bruke av fond og samtidig avsette til fond i eitt og same år (dei kan kunn gjere éin av delane). Det skal stå eitt beløp (som kan vere 0 – null) i éin av cellene I og J. Det tilsvarande beløpet i den andre cella skal da vere null.

- **Post J – Bruk av sjølvkostfond og framføring av underskot**
 - Dersom finansielt resultat for årets viser eit underskot, må underskotet dekkjast inn.
 - Dekninga av underskotet førast på post J, bortsett frå dekning som skjer ved subsidiering.
 - Underskotet kan dekkjast inn på tre måtar:
 1. Ved å bruke av sjølvkostfond (avsett overskot frå tidlegare år). I KOSTRA-rekneskapen førast bruk av sjølvkostfond på art 950 for bruk av bunden driftsfond.
 2. Ved å framføre underskotet til dekning i seinare år, dersom det ikkje er midlar på sjølvkostfondet til å dekkje underskotet.
 3. Ved å finansiere tenesta med andre inntekter enn gebyrinntekter, det vil si å subsidiere abonnentane (lov på vass- og avløpsområdet og for detaljplanlegging, byggje- og delesaksbehandling, kart og oppmåling og eigarseksjonering, men ikkje lov for avfallstenesta).
 - Dersom underskotet vert dekt ved subsidiering, skal subsidieringsbeløpet ikkje inngå i beløpet som førast opp på post J. Subsidieringsbeløpet skal derimot framkomme som kontrollsum

(residual) på post K.

- Underskot og dekning av overskot for dei enkelte tenesteområda må holdast åtskilt.
- *OBS: Kommunen kan ikkje både bruke av fond og samtidig avsette til fond i eitt og same år (dei kan kunn gjere éin av delane). Det skal stå eitt beløp i éin av cellene I og J, det andre beløpet skal da vere null. Programmet vil svare med feilmelding dersom det førast inn tall ulik 0 i begge cellene.*
- **Post K – Kontrollsum (subsidiert) (H-I+J)**
 - Kontrollsummen er lik årets overskot (post H) trekt frå avsetning til sjølvkostfond/dekning av framført underskot (post I), alternativt årets underskot (post H), tillagt bruk av sjølvkostfond/framføring av underskot (post J).
 - Beløpet på post K genererast automatisk i skjema.
 - Ved underskot skal kontrollsummen vere lik 0 på avfallsområdet, jf. kravet om full kostnadsdekning i forureiningslova § 16-4.
 - På vass- og avløpsområdet samt for detaljplanlegging, byggje- og delesaksbehandling, kart og oppmåling og eigarseksjonering er kommunane ikkje pålagt full kostnadsdekning. Kontrollsummen kan derfor vere negativ. Størrelsen på summen viser storleiken på kommunen si subsidiert av tenesta.
- **Post L – Saldo sjølvkostfond per 1.1.**
 - Her førast saldo på sjølvkostfondet per 1.1. i året (inngående behaldning).
 - Behaldninga førast opp med positivt forteikn dersom behaldninga representerer overskot på finansielt resultat frå tidlegare år (sjølvkostfond).
 - Behaldninga førast opp med negativt forteikn dersom behaldninga representerer framførte underskot på finansielt resultat frå tidlegare år.
 - På avfallsområdet skal alle underskot dekkjast inn, mens for andre områder kan kommunen vedta å subsidiere gebyra. Negativ saldo skal berre vise det som er vedtatt og pålagt dekkja inn gjennom gebyr.
 - Som rettleiing og til hjelp med utfyllinga er verdi for fjoråret for saldo sjølvkostfond for VAR-området per 31.12 satt inn i skjemaet. For detaljplanlegging, byggje- og delesaksbehandling, kart og oppmåling og eigarseksjonering er dette ikkje gjort. Det presiserast at det ikkje er krav om at det skal vere same verdi per 1.1 for innrapporteringsåret, men at dette er eit hjelpemiddel for å oppnå kontinuitet i rapporteringa.
- **Post M – Alternativkostnad ved bunde kapital på sjølvkostfond eller framføring av underskot**

- Her først kalkulatoriske rentekostnader på sjølvkostfond i medhald av sjølvkostforskrifta med positivt forteikn.
- Kalkulatoriske rentekostnader på framførte underskot i medhald av sjølvkostforskrifta først opp med negativt forteikn.
- **Post N – Saldo sjølvkostfond per 31.12. (L+M+I-J)**
 - Saldo på sjølvkostfond per 31.12. (utgåande behaldning) er lik saldo på sjølvkostfond per 1.1. tillagt avsetning til sjølvkostfond og dekning av framførte underskot (post I) og alternativkostnad (post M), eller trekt frå bruk av sjølvkostfond og framføring av underskot (post J) og alternativkostnad (post M).
 - Beløpet på post N vert generert automatisk i skjema.
 - Behaldninga har eit positivt forteikn dersom behaldninga representerer overskot på finansielt resultat frå året og eventuelt tidlegare år (sjølvkostfond). Dette vil tilsvare at kommunen har ei plikt overfor abonnentane, og betyr at dei neste åra vil gebyrinntekta bli lågare enn årleg gebyrgrunnlag.
 - Behaldninga har eit negativt forteikn dersom behaldninga representerer framførte underskot på finansielt resultat frå året og eventuelt tidlegare år. Dette vil tilsvare at kommunen har ein fordring på abonnentane, og betyr at dei neste åra vil gebyrinntekta bli høgare enn årleg gebyrgrunnlag.
 - På avfallsområdet skal alle underskot dekkjast inn, mens for andre områder kan kommunen vedta å subsidiere gebyra. Negativ saldo skal berre vise det som er vedtatt og pålagt dekt inn gjennom gebyr.
- **Post O – Finansiell dekningsgrad for året i prosent, (G/F)*100**
 - Nøkkeltalet finansiell dekningsgrad uttrykker tilhøvet mellom kommunen sine gebyrinntekter i året (post G), og kommunen sitt gebyrgrunnlag for året (post F).

$$\text{Finansiell dekningsgrad} = \frac{\text{Gebyrinntekter}}{\text{Gebyrgrunnlag}} \times 100 = \frac{\text{post G}}{\text{post F}} \times 100$$

- Nøkkeltalet er ein indikator på korleis gebyrinntekta vil utvikle seg samanlikna med gebyrgrunnlaget dei neste årene. Nøkkeltalet må sjåast i samanheng med kommunens sjølvkostgrad (sjå rettleiinga for post P).
- Ein finansiell dekningsgrad på t.d. 90 prosent fortel at kommunen sine gebyrinntekter i året er 10 prosent lågare enn kommunen sitt gebyrgrunnlag for året. Dette kan t.d. bety at kommunen finansierer sjølvkosttenesta med andre inntekter i tillegg til gebyrinntekter, det vil seie subsidierer abonnentane (ikkje lov for avfallssektoren). I så fall vil kommunen ha moglegheit til å auke gebyra seinare år.
- Ein finansiell dekningsgrad på til dømes 110 prosent fortel at kommunen sine gebyrinntekter i året er 10 prosent høgare enn kommunen sin sjølvkost for året.

Dette kan til dømes bety at kommunen har eit for høgt gebyrnivå samanlikna med kostnadane med å yte den aktuelle tenesta. I så fall vil kommunen måtte redusere gebyra i kommande år.

- Normalt vil den finansielle dekningsgraden vere lågare eller høgare enn 100 prosent som følgje av at kostnadane ikkje blei som budsjettert, eller som følgje av at kommunen gjer ei jamn auke i gebyra i samband med investeringar, jf. retningslinene. Med mindre kommunen har vedtatt å subsidiere abonnentane, vil den finansielle dekningsgraden indikere korleis gebyrinntekta må utvikle seg samanlikna med gebyrgrunnlaget dei neste åra.
 - Det er som hovudregel opning for å tilbakeføre eit positivt sjølvkostresultat (overskot) til brukarane av sjølvkosttenesta innan fem år. Tilsvarande dekkast eit underskot som hovudregel inn seinast innan fem år, jf. retningslinene. Dette betyr at det ikkje er stilt krav til kommunane om at gebyrinntekta for eitt år skal vere lik kommunen sitt faktiske gebyrgrunnlag for året. Derimot kan kommunen legge opp gebyra slik at gebyrinntekta over ein periode er lik gebyrgrunnlaget over tilsvarande periode, og samtidig oppfylle prinsippet om sjølvkost. Ut frå dette vil ikkje finansiell dekningsgrad gi ein eintydig indikasjon på om kommunen oppfyller sjølvkostprinsippet, sidan dette nøkkeltalet berre seier noko om samanhengen mellom gebyrinntekta og gebyrgrunnlaget i året. For å kunne vurdere om sjølvkostprinsippet vert oppfylt, må ein sjå på nøkkeltalet for kommunen sin sjølvkostgrad (post P).
- **Post P – Sjølvkostgrad for året i prosent, $(G/[F+I-J])*100$**
 - Nøkkeltalet sjølvkostgrad uttrykker forholdet mellom kommunen sine gebyrinntekter i året (post G) og kommunen sitt gebyrgrunnlag for året (post F) tillagt avsetning til sjølvkostfond/dekning av framførte underskot (post I) eller trekt frå bruk av sjølvkostfond/framføring av underskot (post J).

$$Sj\o{lvkostgrad} = \frac{Gebyrinntekter}{[Gebyrgrunnlag + Avsetninger / dekning - Bruk / framf\o{ring}]} \times 100\%$$

Det vil si:

$$Sj\o{lvkostgrad} = \frac{post\ G}{[post\ F + post\ I - post\ J]} \times 100\%$$

- Nøkkeltalet viser i kva grad kommunen har oppnådd å dekkje kostnadane på sjølvkostområdet med gebyrinntekter. Sjølvkostgraden skal vere lik 100 prosent, med mindre kommunen har vedtatt å subsidiere abonnentane på dei områda der det er høve til dette.
- Dømesvis kan finansiell dekningsgrad for året vere på 90 prosent, altså at årets gebyrinntekter utgjer 90 prosent av årets gebyrgrunnlag. Isolert sett kan dette tolkast slik at kommunen finansierer dei resterande 10 prosent med andre inntekter. Likevel må dette sjåast i samheng med at kommunen har høve til å bruke av sjølvkostfond, eller til å framføre underdekning for året på 10 prosent

til dekning i seinare år. Dersom kommunen gjer dette, vil dette gi ein sjølvkostgrad på 100 prosent. Sjølvkostgraden gir såleis uttrykk for om kommunen over tid vil finansiere sjølvkosttenesten berre med gebyrinntekter, eller om kommunen vil delfinansiere tenestene med å bruke av kommunen sine frie inntekter.

- Slik sett kan ein seie at sjølvkostgraden uttrykkjer korleis kommunen praktiserer sjølvkostprinsippet.
- Dersom sjølvkostgraden t.d. er lik 90 prosent, vil det ha bakgrunn i eit underskot på finansielt resultat for året som kommunen ikkje dekkjer inn ved bruk av sjølvkostfond eller ved framføring av underskotet til dekning i seinare år. Det betyr at kommunen berre tar inn 90 prosent av kostnadane ved å yte den aktuelle tenesta i gebyrinntekter. Resterande 10 prosent vert dekt av andre inntekter enn gebyrinntekta. Dette kan kalast subsidieringsgraden:

$$\text{Subsidieringsgrad} = 100\% - \text{Sjølvkostgrad}$$

- Slik subsidiering er lov på vass- og avløpsområdet samt for detaljplanlegging, byggje- og delesaksbehandling, kart og oppmåling og eigarseksjonering. Sjølvkostgraden på avfallsområdet derimot skal alltid vere lik 100 prosent.
- **Q – Kalkylerente (5-årig swap-rente + 0,5 prosent. Gjeld berre for vassektoren)**
 - Som kalkylerente, for berekning av kalkulatoriske rentar (post C), nyttast 5-årig swaprente med eit tillegg på ½ prosentpoeng, jf. Retningsliner for sjølvkostberekningar for kommunale betalingstenester. I etterkalkyla for rekneskapsåret nyttast *gjennomsnittleg* rente for året. Swaprenta publiserast på Kommunalbankens nettsider.
 - Kalkulatoriske rentar er ment å reflektere kommunen sin rentekostnad på lånefinansierte anleggsmidlar samt bortfall av renteinntekt på eigenkapitalfinansierte anleggsmiddel over tid. For kapitalintensive betalingstenester vil val av kalkylerente ha mykje å seie i sjølvkostkalkyla.